

Erfgoed

Het is voor mijn moeder en ons stil geworden, nu haar man en onze vader er niet meer is. Wanneer je dan door het stille huis loopt en hier en daar in een lade kijkt, hoop je daar een brief of kaart aan te treffen die de stilte een stem geeft. In de kerstvakantie ontdekte mijn broer zo een stapel schetsboeken en een dikke map vol met gekalligrafeerde en verluchte bladen van de hand van mijn vader. In zijn jeugd had hij getekend en toen hij thuis kwam na zijn werkzame leven ging hij kalligraferen.

Ineens realiseerde ik me dat we hier zeer kostbaar erfgoed in handen hadden. Welk een spiegel van zijn ziel lag hier voor ons. Zowel de vroege tekeningen als de gekalligrafeerde bladen lieten de uiterste zorgvuldigheid en precisie zien die hem zo zeer hadden gekenmerkt. We waren verbluft over het talent dat uit de vroegste tekeningen reeds bleek. Waarom was hij hier nooit mee doorgegaan en stopte hij er ergens in zijn Mulo-tijd mee?

De tekeningen laten vooral molens, landschappen, dieren en schepen zien. De kalligrafische bladen laten nog iets meer zien: Geboortekaartjes van onze kinderen en Bijbelteksten of berijmde Psalmen die hem troffen. Boven zijn sterfbed hing in een lijst de prachtig gekalligrafeerde Zwanenzang van Robert Murray MacCheyne: 'Eens was ik een vreemdeling voor God en mijn ziel'.

We hopen de bladen te gaan verdelen zodat wij en de kinderen dit (groot)ouderlijk erfgoed bewaren en doorgeven aan het nageslacht. Wat een rijkdom dat we een dergelijk geestelijk erfgoed mogen hebben dat onze ouders weer hebben ontvangen van hun voorgelacht.

De Joodse traditie spreekt in dezen over 'de keten van het gebed': elke generatie geeft het gebed – symbool voor de gehele traditie – door aan de volgende en vormt zo een keten of ketting van de geslachten. Dat is de genealogie van de zegen Gods. Spreekt de Wet in dezen niet van 'het duizendste geslacht'? Hier is het besef nog levend dat het voor elke generatie van zeer beslissende betekenis is dat zij het ontvangen geestelijk erfgoed zelf verinnerlijkt en voorts doorgeeft aan de nieuwe generatie. Wanneer we dit niet doen, doorbreken we de keten. Dat werkt óók door, vanwege Gods barmhartigheid niet tot in het duizendste geslacht, maar wel zeker tot in 'het derde en vierde geslacht'.

Er kwam nog meer erfgoed. De heer C. Bregman, onze oud-leraar Nederlands aan de Guido de Brès te Rotterdam, nodigde Bart Jan Spruyt en mij uit om bij hem langs te komen in zijn flat te Hendrik-Ido-Ambacht. Gezien zijn leeftijd wil hij langzamerhand wat boeken gaan wegdoen en wij mochten er een aantal uitkiezen. 'Ik geef jullie deze boeken, opdat jullie dit geestelijk erfgoed weer door geven aan jullie studenten'.

Hij vertelde ons dat hij na de Mulo naar de Driestar-kweekschool was gegaan en daar rijk geestelijk en intellectueel erfgoed had ontvangen van Mr. Hage en andere docenten: 'Er gingen hier hele werelden voor mij open'. Als onderwijzer en daarna als leraar zag hij het als zijn grote opdracht om dit erfgoed op zijn beurt door te geven aan zijn leerlingen. Hij benadrukte dat dit 'maar een zeer bescheiden bijdrage was, hoor', hetgeen wij beiden in koor hebben weersproken, want met welk een vuur, liefde en kennis wijdde hij ons in in de Nederlandse letteren! Bovendien behoorde hij tot de pioniersgeneratie van de reformatorische (school)wereld en heeft hij - door zijn vele artikelen, boeken en bijdragen aan boeken - gebouwd aan de vorming van een christelijke visie op literatuur. In wezen is daar op de Guido, ergens in de vierde, vijfde en zesde klas door meneer Bregman en andere eminente leraren het fundament gelegd waarop we nog altijd staan. De latere universitaire studie was slechts een voetnoot daarbij! Dit alles bleek ook wel uit de boeken die we daarna met enige schroom hebben uitgezocht, waarop de namen prijken van de mannen van het Réveil, Sören Kierkegaard, Martin Buber en anderen, die ons sinds oude tijden zo dierbaar zijn.

Laten we hopen dat we onze liefde voor deze boeken en voor de geestelijke wereld die zij weerspiegelen, kunnen overdragen op het nieuwe geslacht. Moge er ook een toekomstig geslacht zijn, dat zelf weer een schakel zal toevoegen aan deze keten. Dan wordt het erfgoed voortgedragen. Daarmee ontsnappen we aan de waan van de dag en worden we opgenomen in de geloofstraditie der eeuwen. Want: 'Vergeten is ballingschap, gedenken is verlossing'.

Dr. Ewald Mackay